

TRANSCRIPTIE INTERVIEW MET N.P. MOOREN EN A.J. VAN DER GEEST, 8 mei 2018

Tijdsduiding interview/inhoudsopgave
dubbelinterview met familie Mooren op 6 mei 2018

00.15 – 00.51 : Introductie
00.51 – 5.24 : Vroege jeugd mijnheer Mooren
5.24 – 7.58 : Vroege jeugd mevrouw Mooren
7.58 - 11.45 : Meehelpen op de boerderij, beiden
11.45 – 21.43 : Werk op de boerderij, tot aan trouwen
21.43 – 28.19 : Kennismaking en verkering
28.19 – 23.19 : eerste banen mijnheer Mooren
23.19 – 45.10 : De melkzaak en de winkel
45.10 – 54.54 : De melkzaak en het gezin
54.54 – 57.26 : De winkel
57.26 – 1.03.30 : Venten met de wagen en gezinsvakanties
1.03.30 – 1.12.51 : De melkwijk
1.12.51 – 1.21.00 : Oorlogsherinneringen
1.21.00 – 1.25.42 : Einde winkel en melkzaak
1.25.42 – 1.29.28 : Oorlogsherinneringen van mijnheer Mooren
1.29.28 – 1.37.59 : Van alles wat

I-1: We spreken vandaag voor de Stem van Leiden met een echtpaar, een beetje een unieke situatie. Het gaat om de heer Nicolaas Petrus Mooren (G-1) en mevrouw Adriana Johanna van der Geest (G-2), getrouwd met de heer Mooren. De reden dat we deze interviews combineren, is dat de heer en mevrouw Mooren al sinds hun huwelijk samen hebben geleefd niet alleen, maar ook samen een winkel hebben gehad en een melkzaak en dat ze elkaar dus al die jaren heel erg hebben aangevuld en een twee-eenheid zijn geweest.

I-1: Nou, dan beginnen we gewoon bij het begin. De vroege jeugd, geboorte, iets over ouders misschien, over waar u woonde, hoe u leefde, school, dat soort dingetjes. Mag ik bij u beginnen?

G-1: Nou, we zijn natuurlijk geboren in Hoogmade, en daar groeiden we op als schoolkinderen, later als volwassenen. Ik was de oudste van negen. Het was een kleinbedrijf.

I-1: U bent geboren op een boerderij, he?

G-1: Ja, geboren op de boerderij; daar hebben we altijd gelopen en gespeeld. Ons vader was altijd wel heel gewillig. We mochten van alles, als we de boel maar niet sloopten. Zo groeiden we op, langs het water; we mochten wel leren zwemmen, gewoon in het water voor de deur.

I-1: Het water van de sloot?

G-1: Zo hebben we allemaal leren zwemmen. Je kon vissen, je kon varen, je kon zeilen, met de nodige middelen. Je had bijvoorbeeld een roeiboot; daar zetten we een roeispaan hoog aan vast en daar deden we dan een grote zak met een touw en die knoopte je vast en dan gingen we zeilen; zo gingen we zeilen. Primitief. Ja, en dan 's-zondags gingen we naar de kerk, moest je overvaren met de fiets, als er fietsen waren; meestal was er maar een of twee. Pa en moe hadden wel een fiets en daar zat ook nog een belastingplaatje op.

I-1: Maar u moest altijd overvaren, had u zojuist ook al verteld, om ergens naartoe te kunnen. Want de boerderij lag helemaal omringd door water?

G-1: Ja, was helemaal omringd door water en zo groeide je op. En dan gingen we altijd op klompies naar school, en dan moest je door een bos heen en daar stond een dikke holle boom, en daar douwden we onze klompies in en daar stonden schoenen in, en dan deden we schoenen aan naar school. Ja, dat was later hoor, [onverstaanbaar woord]. Allemaal klompen, en zo ging je zondags ook naar de kerk.

I-1: En dat was een katholieke school in Hoogmade?

G-1: Jaren later ging ik aan het werk, dus ik kwam van school af en toen heb ik nog een poosje avondcursussen gehad. Op een land- en tuinbouwschool, maar daar had ik niet zoveel interesse voor, en later middenstandsschool 's-avonds. Maar dan moest je overdag alweer werken, maar als je wat meer wou dan school, lagere school, dan moest je zelf allemaal voor werken. Want er waren geen financiën, dat was gewoon zo.

I-1: Hebt u nog misschien bijzondere herinneringen aan uw ouders, misschien zelfs grootouders? [Simon Petrus Mooren (overl. 6-11-1983) was een zoon van Mattheus Johannes Mooren (overl. Woubrugge 18-3-1950) en Alida Maria van Rijn (overl. Leimuiden 10-2-1960); tr. 30-4-1930 Geertruida Johanna Verkley, geb. 14-9-1906, overl. Leiderdorp 15-6-1996].

G-1: Ja, daar kwamen we vaak. Bij opa kwamen we vaak om te spelen, maar ook om te werken. Mijn opa was overal toe in staat, want toen we in de oorlogsjaren dus onder water gegaan zijn, toen stond opa ook garant voor de koeien. Die konden bij opa het land in, en ook weer bij verschillende burens nog weer een paar. En dan ging je 's-morgens vroeg met de boot melken, eerst bij opa en later bij burens nog weer, en zo groeide je op. En ik was veertien jaar en toen ging ik bij een baas. Dat was een buurman en die zei: "Siem, jij hebt wel drie jongens lopen, heb je er geen een over?" "Nou ja, over niet, maar als we mensen kunnen helpen, doen we dat".

I-1: Dan kunnen we nu misschien even naar uw vrouw om haar herinneringen aan haar jeugd eventjes te noteren. En dan kom ik straks weer terug op het begin van horen uw carrière.

I-1: U komt ook van een boerderij, heb ik begrepen?

G-2: Ik kom ook van een boerderij. Ik ben daar ook geboren en ik heb eigenlijk een heel fijne jeugd gehad. Ik was de jongste; wij hadden vijf kinderen, en ik was de jongste op een na. De allerjongste is verdrongen [Damianus van der Geest, 2½ jaar, overleed Hoogmade 30-5-1942], er waren er zes maar toen waren er nog maar vijf over [Cornelis Jacobus, 1924, Gijsberta Wilhelmina, 1926, Wilhelmus Petrus, 1930, Adriana Johanna, 1933, Theodorus Wilhelmus, 1935; daarnaast waren er twee levenloze kinderen, geb. 12-12-1927 en 13-2-1938]. Mijn jeugd is eigenlijk heel soepel verlopen. Ik mocht altijd spelen en altijd doen. Ik was vijf jaar en ik speelde altijd bij het buurmeisje en dat kwam bij mij, en daar ben ik nog vriendin mee, want we zijn eerdaags bijna tachtig jaar vriendin. Dus dan gaan we uit eten. En dan ging ik naar school, ook in Hoogmade.

I-1: Naar dezelfde school?

G-2: Ook naar dezelfde school. Dus ik heb zijn nooit gezien.

I-1: Maar u zat wel in dezelfde klas waarschijnlijk?

G-2: Nou nee, want toen gingen wij eigenlijk nog in april naar school. En hij was van februari, dus hij mocht al wel naar school, en ik mocht dat jaar niet naar school. Ik was 20 april jarig, dus moest je voor 1 april jarig geweest zijn. Dus ik moest nog een jaar later naar school. Dus ik kon nog een jaar langer spelen, dus dat ging wel goed. Dus ja, ik zat op school en onderhand was het oorlog. En ook meegemaakt met de oorlog dat we van school uit en had je een paar dagen school, want er waren geen kolen; dus dan had je weer vrij, dus de rapporten waren ook niet zo denderend eigenlijk. Dus ik ben vanaf het zesde leerjaar naar

Leiden naar school gegaan bij de Blauwe Zusters; op het Levendaal was dat toen. En daar heb ik dan op naaischool gezeten en daar heb ik lingerie en costuum gehaald. Ik wilde verder, maar toen waren ouders nog baas over jou. Jij mocht niet kiezen wat je wilde. Ik wilde door, maar ik mocht niet.

I-1: En moest u ook helpen op de boerderij? Dat is eigenlijk een vraag aan u beiden.

G-2: Ik heb niet leren melken; dat hoefde niet, want dat wilde mijn moeder niet, maar ik had nog een zus die zeven jaar ouder was. Ik kwam van school, zij trouwde, en we maakten 's-avonds en 's-morgens kaas, dus dan had je weet ik hoeveel bussen en kaasvaten om schoon te maken en een heleboel schrobwerk, wat je moest schrobben en boenen. En al heel vroeg moesten wij 's-zaterdags helpen werken, en dat moest dan schoongemaakt worden en dat hield in dat de kopjes en de theepotten kregen een extra beurt en zo'n ovenkastje kreeg een extra beurt en als je dat klaar had, dan mocht ik weer gaan spelen, want dan had ik een poppenhuisje in de schuur. Dan had ik 's-middags weer vrij. Zo leerden wij werken.

I-1: Ieder had zo zijn taak?

G-2: En mijn moeder zei altijd: "De oppervlakte is gauw schoon, maar de hoekjes, daar zit het venijn".

I-1: En dat gold waarschijnlijk voor u ook? U moest ook meehelpen op de boerderij?

G-2: Maar als het hooibouw was, moesten wij ook altijd wel mee naar het hooiland om daar weer dat hooi bij te harken, en dat moest je dan altijd wel doen, en later hoefde dat niet meer. Hadden ze bij ons een hele grijper, maar moest ik wel het paard sturen. Want dan werd zo'n grijper vastgepakt en dan moest je dat paard sturen daarnaartoe; dan ging die grijper naar boven en dan werd het uitgegooid. Dat was een verlichting meer. Dus zodoende heb ik dat ook wel geholpen, en ik moest ook kaas maken. Ik heb ook mijn kaasdiploma gehaald van kaasmaken. Ik heb ook nog een keer een medaille gewonnen, eerste prijs of tweede prijs, weet ik veel.

I-1: En over welke leeftijd hebben we het dan?

G-2: Dan hebben we het een beetje over een leeftijd van een jaar of zeventien, zestien, zeventien.

I-1: Zo jong toch wel?

G-2: Ja, wij werkten al heel jong, we waren misschien negen jaar. Ik was misschien zeventien, achttien. 's-Zaterdags riep mijn vader ons 's-morgens om vier uur, moesten we al werken. En 's-maandags moesten we er ook zo vroeg uit, want dan moesten we met mijn moeder samen wassen. Zo vroeg moesten wij al aan het werk.

I-1: Ja, ja.

G-2: En dan niet vergeten het schrobben dat we moesten doen. Het is geen wonder dat je het nu wel eens in je rug hebt. En ondanks alles, . . . mijn vader was toch wel streng. Maar toch wel geefs eigenlijk ook. En als je dan uit wilde, ging je naar je moeder en dan zei ze: "Vraag het maar aan je vader". Nou ja, zo mocht je dan wel uit, ja, dat ging altijd wel, met de kermis. We hadden altijd kermissen. Nou, dan was het altijd heel groot feest.

I-1: En wat was uw taak op de boerderij in uw jeugd, want u zei dat u op veertienjarige leeftijd...

G-1: Ik heb nooit zo lang thuis gewerkt. Ik was veertien jaar en toen ging ik al naar een baas. Was een buurman.

G-2: Je oom.

G-1: Nee, dat was later, een ouwe oom van me. Een broer van mijn vader; die had toentertijd twintig jaar verkering gehad. Hij wilde boer worden, maar hij kon geen boerderij kopen, die waren er gewoon niet. Toen op een gegeven moment had hij toch een boerderij gekocht, een hele ouwe boerderij, in Ouderkerk aan de Amstel en toen ging zijn verkering uit. Een ramp, nou ja, enfin. Oom ging er toch naartoe en hij kon het alleen ook niet aan. Toen zei hij tegen

zijn broer: “Siem, jij hebt jongens, je hebt er vast wel een over voor mij, een poossie”. Nou ja, dat moest dan maar gebeuren. Zo ging ik naar Ome Wim en dan zal ik je vertellen hoe ik daar gekomen ben. Ome Wim had een paard, een jong paard, en dat moest ook daar naartoe in een veewagen, en iemand, Theo Bitter, moest dat paard wegbrengen en dan kon ik gelijk meerijden, dus met mijn tassie en mijn overall en mijn klompies en schoon ondergoed ik naar Ome Wim. En daar kwam ik dus op een ouwe boerderij. Er was niks, maar we hadden de grootste schik samen, want hij had geen vrouw, dus wij rommelden samen, we bakten eitjes, we konden zelf eten koken, samen [Wilhelmus Antonius Mooren, geb. Woubrugge 4-5-1909, woonde Waver 49].

I-1: U was daar intern?

G-1: Ja, ik mocht een keer in de maand een zondag naar huis, maar doordat het een Gereformeerde Gemeente was, kon je zondags geen melker krijgen. Dat deden ze niet; ze gingen ‘s-zondags naar de kerk. Thuis gingen ze wel melken, maar niet bij een ander melken. Dat mocht niet.

Dus kreeg ik zaterdag een dag vrij. Maar je moest zaterdagavond weer thuis wezen, want je moest zondagmorgen weer melken. En dat ging zo door en dan ging ik zondagochtend naar de kerk in Ouderkerk aan de Amstel, vlak bij een Jodenbegraafplaats, en dat was een kerk en daar stond een kroeg naast. En al die boeren uit de Waver kwamen met paard en wagen en het paard werd er in de stal gezet en de kar werd er ook neergezet, zo’n tilbury was dat, zo’n kapwagen, en dan uit de kerk doken ze zo rechtstreeks de kroeg in en kwamen ze er lazarus uit. Het paard wist beter de weg dan de baas. [Gelach]

I-1: Maar het was wel een katholieke kerk, omdat u zegt: er was een Joodse begraafplaats naast, maar dat had er niks mee te maken?

G-1: Nee, die was aan de overkant, en die is er nog. Ja, en zo groeide je op.

I-1: En hoe ging u dan als u naar huis ging?

G-1: Eerst met de bus, maar ik verdiende een tientje in de week, dus als je met de bus ging, dan was je dat tientje kwijt.[onverstaanbaar] Ben je met de bus geweest, dan hou je niks over. Dus over zakgeld hoefde je al helemaal niet te praten, want dat was er helemaal niet. Maar affijn, ik redde me eigen altijd wel. Enne, we zaten met die boerderij vlak naast het gemaal, en met het gemaal ernaast, dat was een groot gezin, de familie Poppelt. Ik schreef nog eens een keer een brief naar mijn moeder dat ik bij buurvrouw Poppelt had wezen eten, en ze hadden een stuk of acht, negen kinderen, en daar was ik op een gegeven moment bevriend mee geraakt, en ik kwam regelmatig daar. En ik schreef aan mijn moeder en mijn moeder zei: “Je gaat dat mens toch niet uitschelden?”, maar die mevrouw heet zo. “Oh”. Affijn, later kreeg oom Wim toch nog kennis aan een ouwe vrijgezelle dame, en daar is hij later mee getrouwd [P.E. Kea]. Maar die tante was nou niet zo erg... Personeel, dat was werkvolk, of je nou familie was of niet. Ik had een eigen kamer, boven de koeien. Dat was een bedstee met een balkonnetje, en daar stond een stoel en daar kon je je overall op kwijt en je laarzen, of je schoenen eventueel. Nee, je schoenen niet, en je klompen, en dan dook je je bedje in. En dan maakte je het zelf schoon, want dat werd niet gedaan. [Onverstaanbare zin], en ik moest hard werken, want ik was een contractmelker.

I-2: Contractmelker?

G-1: Ja, je moest zoveel melk per dag afleveren. Dus dat was iedere dag een bus of acht melk. Zeventien, achttien koeien moest je ‘s-morgens melken en ‘s-avonds ook weer. Maar dat kon ik heel goed, dus dat ging goed. En overdag was het gewoon het landwerk. En ‘s-avonds gingen we een jong paard leren.

I-1: Wat ging u leren?

G-1: Een jong paard leren trekken. En dan moet ook dat bit in zijn meelis (?) en ja, dat was

je hobby 's-avonds. Om zo'n jong paard aan de praat zien te krijgen. En dat ging eigenlijk heel goed. Aan een lange touw.

I-1: En hoe lang heeft u dat gedaan bij die oom?

G-1: Een jaar.

I-1: O, een jaar maar, ja ja.

G-1: Ja, dat heb ik een jaar gedaan en toen kwam ik terug en toen kwam ik bij mijn buurman terecht. Die had een boerderij op het dorp.

I-1: In Hoogmade?

G-1: Ja, langs de Does en als land in de Graspolder. Dus dat was voorbij ons nog. Moest je ook alles varen en dat land liep van de Dwarswetering tot de Bruinwetering, dus het hooiland lag allemaal achterin en dan moest je dat hooi varen van helemaal achterin via de Does naar huis. Dan 's-morgens vroeg, gingen we met de boot, met dat melkspul erin, van Hoogmade vandaan naar de Dwarswetering, dan doorvaren, naar de polder en dan ging je de koeien melken en dan weer terug. Dan ging je eten, en dan ging je weer naar het land met de boot en dan ging je aan het landwerk. Maar nou in de hooibouw, als het gras gemaaid moest worden, moest je vanaf het dorp, met de maaimachine, twee paarden ervoor, dan moest je overvaren en dan moest je door de polder heen, dertien dubbele hekken door, om naar het land te komen. Maar die paarden liepen dan meestal bij een oom van me, aan de overkant. Dus ik moest over de Ouwe Kerkweg heen, eerst moest je overvaren, moest je die paarden uit het land halen, inspannen, voor de maaimachine, daar naar de school, daar moesten we overvaren, en dan moest je een schuit van de overkant halen, en dan moest je die paarden erin zien te krijgen. Stonden we om vier uur op, nou ja, was een vos en een blauwe, maar die blauwe stond al recht overend als ie die schuit aan zag komen.

I-1: Wat is een blauwe?

G-1: Nou, dat is ook een paard, [onverstaanbaar] en dan zette je die maaimachine daar neer en dan trok je die schuit naar de zijkant, en dan moest je die maaimachine, moet je nagaan, vijftien, zestien jaar, op die plek zien te krijgen. Affijn, dan moest die schuit weer rechtkomen, en dan moesten die paarden erin. Maar die vos, die gaf je een klap tegen zijn kont en die liep er zo in, en die blauwe stond recht overeind. Die wou der niet in. Als die die boot zag, dan???? Poe. Maar wat deed je dan? Je deed een jas over zijn kop, en dan een paar rondjes draaien en dan die schuit in. En dan aan de overkant moest het spul er weer uit. En dan moest je daar weer inspannen en dan ging je naar het land heen, en dan kwam je daar bij de koeien aan en dan moest je eerst melken en dan werden de paarden uitgespannen. Later moest je eerst de boot met de melkspullen naar huis brengen, en dan kon je gaan maaien. En meistens kreeg je dan brood mee. Een ging met de boot naar huis om de melk weg te brengen en de ander ging alvast maaien. Zo beurde dat, om en om. Ach ja.

I-1: En dat was bij de buurman. En hoe lang hebt u dat gedaan?

G-1: Daar heb ik twee-en-een-half jaar gewerkt.

I-1: Dus toen kenden u elkaar nog steeds niet?

G-2: Toen was jij zo'n jaar of zeventien, achttien. Op de fancy-fair hebben we elkaar ontmoet.

I-2: Die ging uit van de kerk?

G-2: Ja, ik denk het wel, er was verder niet veel. [Gelach] Ja, toen was het wel de eerste keer, ja. En toen is het altijd zo wel aangebleven, en dan had je bij ons vroeger nog zo'n achttienjarige cursus waar je op ging, werd gegeven door de pastoor. Ja, wat hield dat in, weet ik geen eens meer. Maar het was natuurlijk altijd kaassiekrent. Dan was het winterdag, dan lag er sneeuw, dan was het afgelopen en dan in de kroeg en dan lekker sneeuwballen en ga zo maar door.

I-1: En tijd voor echt verenigingsleven, als dat er al was...?

G-2: Nee, ik heb nooit, voor de meisjes was geen verenigingsleven, voor de jongens was er nog de Kajotters [KAJ, Katholieke Arbeiders Jeugd, van 14 tot 25 jaar, katholieke padvindsters; naam uit België overgenomen].

I-2: Kajotters?

G-2: Ja, zo, ja, zo noemden ze en ook, het was ook een soort padvinderij, maar dat er dan nog wel voor de jongens eigenlijk, en er was ook nog wel eens een toneelgroep. In de winterdag werd er altijd toneel gespeeld, van amateurs, en daarna was het lekker dansen. En daardoor hebben wij een club gevormd in die tijd van twaalf man, veel gelachen, veel gedronken, niet te veel. Maar het toneel was afgelopen en dan werd het ontruimd, want er was nog dansen na. En er stond een ronde tafel en daar gingen we met z'n twaalf aan en dan riepen we: "Dirk, twaalf, ja, vierentwintig", want we dronken allemaal brandewijn, jongens en meisjes, en dan vierentwintig, want dan hebben er gelijk twee.

I-1: Met suiker?

G-2: Ja, ik denk het wel, want toen was er nog geen cb.

I-2: Cb?

G-2: Citroenbrandewijn. En zodoende hebben wij ons de brandewijnclub genoemd. En we waren met z'n twaalf en er zijn er nu nog acht over. Er zijn nog drie stellen over, die zijn alle drie zo'n beetje 85.

I-2: En daar hebt u nog contact mee?

G-2: Ja, eens in het jaar komen we bij elkaar. Een is er overleden. Ik had het kaartje voor die mevrouw al geschreven, voor de uitnodiging dat ze ook op het feest van het 60-jarig huwelijk kwam.

G-1: En die heeft het niet gehaald.

G-2: Die was 87.

I-1: En u drinkt nog allemaal brandewijn?

G-2: Geen mens, [heel veel gelach], maar ik zou niet graag alle flessen op tafel willen zetten die we leeggedronken hebben. Met feest, met hoe heet het, met kermissen, en dan gingen we eerst bij iemand thuis drinken.

I-2: Indrinken, toen al?

G-2: En die deed er dan suiker in en die schudde dat dan goed. Haar schoonmoeder woonde al op het dorp, dus dat was makkelijk, en dan gingen we later naar Pons van Drien toe, want daar waren de glaasjes groter als bij Van der Ploeg. [Hartelijk gelach]. Maar laat ik het eerlijk zeggen: geen mens [met nadruk] heeft de een of de ander thuis hoeven te brengen, nooit dronken geweest en geen mens heeft ooit gezegd: "Ik vind dat meisje van jou leuker of dat meisje of die jongen". Iedereen kon met iedereen dansen.

I-1: Er waren nog geen stelletjes op dat moment?

G-2: We waren allemaal stellen, we waren met zes stellen.

I-1: En u moest altijd weer met de boot terug en roeien?

G-1: Langs de vliet, langs zo'n dijkje, zo'n koeienpad, weet je wel. Waar de koeien overheen liepen en daar moest je overheen fietsen. Ging altijd goed. Er donderde wel eens een fiets uit de boot, en dan pikte je je het met een pikhaakje weer op. En dan ging je weer.

I-1: Maar u vertelde ook voordat we officieel spraken dat u ook vaak de boot weer terug moest brengen, omdat uw broers nog...

G-1: Ja, wie het eerst thuis was, was de klos. Die moest de boot terugbrengen. Wie het laatste thuis was, was het beste af. Ons pa sliep zo vast, je kon een steen door het raam gooien en dan hoorde ie nog niks, je kon roepen wat je wou, en er kwamen ook allerlei mensen, dus je moest je eigen zien te redden.

I-1: En dan had u twee boten en dan moest u altijd zorgen dat er aan een kant een boot lag?

G-1: Ja.

G-2: En dan had je ook nog zijn zussen die ook uitgingen en dan moest dat ook nog geregeld worden.

I-1: Want die roeiden niet zelf?

G-2: Jawel, ook wel, maar die moesten ook naar de overkant. Laten we eerlijk wezen, toen wisten de mensen niet anders. Nu zeg je: hoe bestaat het? Maar mensen wisten niet anders. Ze waren ermee opgegroeid.

G-1: Toen we de eerste avond uitgingen na die fancy-fair, toen ik jou thuisbracht, toen was het zo koud. We stonden in de gang even te scharrelen [onverstaanbaar woord. Gelach]

G-2 en G-1: We hebben heel veel gelachen.

G-2: Ik heb een heel mooie jeugd gehad.

I-1: U hebt nooit bij een baas gewerkt? U hebt altijd op de boerderij gewerkt?

G-2: Ik had mijn werk op de boerderij.

I-1: Tot u trouwde?

G-2: Tot ik trouwde.

I-1: En ik kan me herinneren uit het voorgesprek, want u heeft al iets verteld over uw werk, maar u ging op een gegeven moment van de boerderij naar een melkhandel, volgens mij.

G-1: Ja, daar heb ik vijf jaar gewerkt. Met heel veel plezier en heel veel geleerd. Die man was echt een zakenman en daar werkten nog vijf jongens en nog een meisje, nee, twee.

I-1: Vijf man personeel, of...

G-1: Allemaal bakfietsen en dan 's-morgens moest eerst geladen worden en geteld worden wat er allemaal meeding en kwamen ze terug en dan moesten ze tellen wat er over was. En de rest was verkocht, dus daar moesten de centjes van kommen en dan 's-middags op tafel op een theeblad, en daar moest kleingeld op geteld worden [onverstaanbaar woord]. Dat ging nog wel eens een keer ondersteboven. Dan stond je te tellen en dan ging het [maakt geluid]. Maar er was er een altijd te laat en dan zei die: "Mooren, kan je me effe helpen?" We hadden ieder een wijk en dan kwam je tegen mekaar aan en dan zei die: "Moor, kan jij een paar klanten doen voor mij? Ik ben een beetje laat". "Ja, Theo, jij bent iedere dag te laat". Dan was er nog zo'n klein opdondertje en die kwam ook nogal eens een keer te laat, en toen hadden we de kratten zo hoog opgestapeld dat ie op een bakkie moest gaan staan om de bovenste kratten te pakken en ie was zo kwaad geworden en die ging gelijk weer naar huis. Toen kwam ik hem tegen en ik zei: "Piet, dat is toch geen werk. Kom op, we gaan die kar laden en dan ga je venten, klaar. Ik ga wel mee". Piet zijn kar weer geladen, en geteld was er al, dus het was klaar. En Piet ging ook weg. Niks aan de hand. En de baas was al weg, dus die zag dat niet.

I-2: En waar was dat dat u daar werkte, die vijf jaar?

G-1: In Roelofarendsveen.

I-1: En dit is met bakfietsen, maar de vorige keer dat u dit vertelde, u had ook wat met een paard...

G-1: Ja, dat was ook, een dubbele hit noemen ze dat.

I-1: Een dubbele hit?

G-1: Ja, te groot voor een pony, maar te klein voor een paard, maar die waren zo goochem. Die krenge.

I-1: En daar hebt u ook die wijk mee gereden?

G-1: Ja.

I-1: Dat was daarvoor?

G-1: Nee, ook in diezelfde periode. En dan moest je in de winterdag stift, hoefijzers met gaten erin, en dan moest je een stift indraaien. En dan kon je met hem op de weg komen, want anders gleed ie uit, met die gladde ijzers, dat was geen lopen. Dus moest een stift erin. Een paar kouwe knuisten, joh. Maar dat is maar van korte duur geweest. Ik kan me herinneren dat we eens [onverstaanbaar woord] van het schoolplein met het paard naar de achterdeur, en dan

met twee bussen melk met zo'n juk, en dat mocht niet schuiven of niet rollen, want dan beschadigde je die tegels, dus dat moest gesjouwd worden. Zette je dat paard aan het hek vast met een dubbele maststeek, en hij zag nog kans om los te komen. En waar stond ie? Als je terugkwam met die lege bussen, aan de voorkant met die lege bussen, [onverstaanbaar] of een koekkie, en daar stond ie te wachten. En dan moest je weerom lopen. Het waren wel allemaal lege bussen. Nou, affijn, dat was allemaal wel leuk.

I-1: Even kijken wat. Dat was uw laatste dienstbetrekking voor u voor uzelf begon? Dan moet u even vertellen hoe u aan de winkel kwam, want dat is natuurlijk het belangrijkste deel van uw leven geweest.

G-1: Toen moest ik natuurlijk mijn middenstands- en mijn vakdiploma halen: melk en zuivel. Moest gehaald worden in Den Haag. Vanuit Roelofarendsveen ging ik 's-avonds naar de cursus, op de fiets naar Den Haag, naar de Laan van Meerdervoort, want daar hadden we les. En dan moest ik om elf uur weer gaan fietsen, naar Hoogmade toe, en dan kwam je thuis en dan moest je nog eten. Dus om twaalf uur zat je nog te eten, warm eten. Dat had ma allemaal klaar staan en dat was allemaal opgewarmd. En op een gegeven moment was dat klaar en dan moest je je einddiploma halen, en toen zei die leraar: "En nou nog een zaak". Ik zei: "Ja, maar ik heb nog geen centen". Dat is nogal makkelijk. Hij zei: "Dat is wel te regelen daar en daar" en dat was hier op de hoek, die stond te koop. En een goeie zaak, zei ie. [onverstaanbaar] Dus wij komen uit Den Haag vandaan, van die diploma-uitreiking, met de trein, en daar stapten we op de fiets, effe hiernaartoe, want ik wist die zaak wel te staan en toen zijn we wezen kijken, en toen zijn we zondags...

G-2: En toen zei ik er nog overheen: "Ik ga nooit bij het gasfabriek wonen".

I-1: En dat was aan de overkant van de Singel, want dat was toen behoorlijk vervuilend misschien?

G-2: Ja, maar het werd het toch.

G-1: Affijn, toen de zondag erop zijn we met de ouders wezen kijken. Nou ja, praatje gemaakt, afspraak gemaakt, en in de loop van een paar weken waren we het eens geworden over de prijs van de goodwill. Want hij wilde wel het huis verhuren en de zaak verhuren, maar de goodwill moesten we wel overnemen. En die hebben we toen overgenomen en we zouden voor vijf jaar het huis huren. Met vijf optie jaren en dat is ook gebeurd en toen waren de vijf jaren om en toen zei ie: "Ja, ik wil mijn huur hebben". "Nou Oom Jaap, dat gaat niet, je hebt me vijf jaar geleden een nieuw aanrecht beloofd, en het zit er nog niet in. Ik kan het zelf wel betalen, maar dat doe ik niet". Het was een verschillend huwelijk, hij had tweeërlei kinderen en dan dan zijn wij straks de klos. Want dan kunnen we het volle pond betalen. En dan betaal ik mijn eigen aanrecht ook nog een keer. Dat doe ik niet. Hij zei: "Wat dan?" Ik zei: "Nou, ik wil het wel kopen van je". Hij zei: "Heb je geld?" "Eigenlijk niet, maar dat is wel te regelen". En dat is ook geregeld en zo zijn we het eens geworden.

I-1: Want u kon daarvoor bij een bank terecht? Ook voor die goodwill?

G-1: Ja, ook dat, en je kon er niet van slapen, want je had schuld, ja, je had wel een eigen zaak.

G-2: We hadden natuurlijk Ome Jan en die zat aan een bank.

G-1: Ja. We hadden een oom en daar spaarden we en die was directeur van de Boerenleenbank. En daar konden we het heel goed mee vinden en hij wist hoe hardwerkende jongens we waren. Dus hij gaf rustig geld. [onverstaanbaar] En als ie kaas kwam brengen, was het: "Neem meteen effe geld mee voor me". [onverstaanbaar]

G-2: Toen waren ze nog niet zo moeilijk als nu, toen was het nog wel meer op...

I-1: Op goed vertrouwen?

G-2: Enne, de mensen hielpen daar. Ja, het was natuurlijk voor ons ook vreemd. Ik moest natuurlijk van een boerderij naar een winkel toe. Dus hij begon 1 januari en ik ben er 16 januari naartoe gegaan.

I-1: Welk jaar was dat?

G-2: '58.

I-2: En toen was u al getrouwd?

G-2: Nee, in april zijn we getrouwd. Maar ik heb daar gewerkt en onderhand zijn hun verhuisd, die mijnheer en mevrouw Goossen [J.J. van Goozen, melkboer, Hansenstraat 53], en toen hebben wij dat huis een beetje opgeknapt en gedaan, zo goed en zo kwaad als mogelijk is. Maar ik moest wel iedere avond, we waren 's-avonds bezig met het huis, wel weer met de bus naar Hoogma toe en 's-morgens met de bus terug, want je was niet getrouwd en je mocht niet blijven slapen. Hij bleef daar en hij bracht me naar de bus en als je dat nu tegen je kleinkinderen zegt, gillen ze der eigen dood. [Gelach] En dan in die tijd was het bij ons van de katholieken uit, was het de vastentijd en in de vasten werd bij ons niet getrouwd. Dat was natuurlijk van Aswoensdag tot Pasen en in die tijd mocht er niet getrouwd worden, in de kerk.

I-2: Oh, dat wist ik niet.

G-2: Nee, maar we hadden dat jaar een vroege Pasen [6 en 7 april] en we trouwden in de week daarna, op 15 april. Het was vroeg Pasen geweest; voor hetzelfde geld was het eind april Pasen geweest, toen konden wij trouwen. Het is nu een late Pasen [?? 1 en 2 april 2018], maar toen een vroege Pasen, maar je mocht niet in de vasten trouwen. Kijk, dat is later ook weer allemaal anders geworden. Maar toen was dat die regel, je mocht niet trouwen. Maar wij zijn wel op één dag getrouwd voor de gemeente en voor de kerk. Mijn zus was eerder getrouwd en die was eerst een paar weken voor de gemeente getrouwd en een paar weken later voor de kerk, maar dat vond mijn moeder niks. Als je trouwt moet je dat op één dag doen. Dus die was dan een beetje modern.

I-2: En u bent in Hoogmade getrouwd?

G-2: Ja, getrouwd en toen een feest gegeven, en toen zijn we hier naar Leiden toe gekomen en daar hebben we samen heel hard gewerkt.

G-1: 1 januari, hadden we het gekocht en tot eind februari was ik bij die ouwe eigenaar in de kost, en van februari tot eind maart waren hun bij ons in de kost, want hij had dat huis op de Hoge Rijndijk gekocht, maar dat was nog niet leeg. Dus daar moesten we effe op wachten. Met gesloten beurzen hebben we dat geregeld. En hebben we nog bar gelachen in die periode.

G-2: Maar waar wij het van gekocht hadden, van die man, die heb vroeger knecht bij mijn vader geweest, boerenknecht.

I-1: De wereld is klein.

G-2: Want die man, die (noemt naam) kwam ook van Hoogmade. Die familie.

I-1: Het gaf een band? De verhouding was goed?

G-1: [onverstaanbaar woord] die zei altijd: "Wat van Hoogmade afkomt is goed". [Gelach]

G-2: Maar die man, die heb bij mijn vader nog knecht geweest. Was die ook nog heel jong eigenlijk, zal misschien een jaar of veertien geweest zijn, of vijftien. Ze hadden allemaal knechtes van een jaar of veertien. Mijn vriendin die kwam van de lagere school, en die kon goed leren. Toen zei de pastoor tegen haar moeder: "Nou, je gaat zeker wel doorleren, naar de MULO toe, zoals vroeger?" Toen zegt ze: "Nee hoor, ik heb al een baassie voor der". Maar die mevrouw was een weduwe, en ze had een heel groot gezin. Dus die moest gaan werken, die ging naar een boerderij. En daar ging ze voor dag en nacht werken. Als jong meisje zijnde had je zelf geen wil, hoor. Want wij hadden wel verkering. En dan zei mijn vader: "Het is vanavond voor de laatste keer, hoor". Hij had geen hekel aan hem, maar wat geeft zijn toekomst, weet je?

G-1: [onverstaanbaar]

G-2: En je begint allemaal met een jaar of achttien, negentien, en als het kermis was, was het weer aan, en het was eigenlijk nooit, maar ja. [Gelach] De aanhouder wint.

G-1: Ik heb altijd gewerkt. Tot mijn vierentwintigste heb ik al mijn centjes afgegeven thuis, en toen ik vierentwintig was, zei mijn moeder: “Nou Siem, [onverstaanbaar]”. Nou ja, en uiteindelijk had je vijfduizend guldens, dat was alles.

I-1: Wat toen een hoop geld was?

G-1: Nou ja, betrekkelijk wel, ja.

G-2: Ik verdiende bij mijn vader nooit; ik kreeg wel een zakcentje, maar ik kreeg geen wekelijks geld. Maar er werd wel gespaard voor je.

I-1: Ja, ja.

G-1: Je kreeg wel een uitzet.

G-2: En je kreeg wel een spaarbankboekje en dat kreeg ieder kind, en daar werd wel altijd ieder jaar zoveel opgezet of zo. Toen, als meisje zijnde, trouwde ik en heb ik mijn hele uitzet gekregen. De hele bruiloft is betaald, mijn trouwjurk is betaald, en ik heb zelf nooit iets hoeven te betalen en hij ook nooit iets. Dus dat dan weer wel.

I-1: Maar dat moest ook eigenlijk wel. Je had zelf niks.

I-2: En voor u werd ook gespaard van alles wat u afgaf?

G-1: Nee, dat ging allemaal in het gezin. Ik was de oudste van negen, eigenlijk van tien, want bij ons is de oudste ook verdronken. Ja, we zaten rondom in het water. [Simon Petrus Mooren, geb. 8-4-1905 Woubrugge, overl. Leiden 6-11-1983, en Geertruida Johanna Verkleij, geb. Rijpwetering 14-9-1906, overl. Leiderdorp 15-6-1996, getr. 30-4-1930, hadden als kinderen: Nico, Thijs, Jan, Alie, Toos, Mieke, Siem, Trudy en Margriet, plus Mattheus, overl. 14-7-1934, oud 2 jaar; Hendrikus Johannes Maria, overl. Leiden 31-5-1937, en een doodgeboren kind, 8-10-1938 Woubrugge]

G-2: En jouw moeder is toen nog een poos weg geweest eigenlijk, in het sanatorium gelegen.

G-1: Mijn moeder was ziek, die heeft toen nog een poos in het sanatorium gelegen.

I-2: En wie deed toen het huishouden?

G-2: Zijn zus, en die stond op een stoof het brood te snijden.

I-2: Zo klein was ze nog?

G-1: Ja, en ze is nooit veel groter geworden.

G-2: En ze hadden ook wel weer een dienstbode erbij. Maar iedere boer had vroeger, als ze kleine kinderen hadden, een dienstbode erbij. En dan ‘s-zondags als de vaten gewassen waren, want we aten ‘s-middags warm, mocht ze naar huis, en dan moest ze ‘s-middags om een uur of half zes weer terug wezen, want dan moesten de emmers gedaan worden, dus dan moest ze weer terug wezen.

[Allemaal tegelijk: een heel andere wereld!]

G-2: Maar we zijn er niet minder door geworden. Helemaal niet.

I-1: Natuurlijk niet.

G-2: Maar je wist ook niet beter.

G-1: Ik vertelde tegen mijn kleinzoon dat opa vertelde dat het afgelopen was. En hij vroeg of opa dat dan uitmaakte en ik zei: “Ja, dat maakte opa uit”. Ja, later niet meer. Ja, ik ben altijd op een boerderij opgegroeid, niet thuis, maar bij een ander. Op een gegeven moment was er een oom van me en die vroeg een knecht, een melkbezorger, en die zei: “Is dat niks voor jou?” En ik zei: “Nou, ik heb er wel oren naar”. En ik ben met die man gaan praten en ik ben er aangenomen en ik ben er vijf jaar geweest. Maar mijn vader was er helemaal niet groos mee. Ik verdiende veel minder. Want als er een boer kwam en die zei: “Dat wil ik geven, een tientje of vijftien gulden meer”, daar ging je dan wel naar toe, hoor. [Gelach] Of je wou of niet.

I-1: We waren net begonnen met het begin van de melkzaak, en daar heeft u natuurlijk altijd samen gewerkt en u had kinderen? Op een gegeven moment?

G-2: Ja, op een gegeven moment hadden we kinderen. Een zoon en het andere jaar had ik er weer een, en het andere jaar had ik er weer een. Dus de oudste was nog geen drie en toen had ik er drie, dus dat best wel aanpoten.

I-1: U hebt drie kinderen?

G-2: Vijf, want daarna nog twee, we hebben er vijf. En later had ik wel een mevrouw, die kwam twee keer in de week werken.

G-1: Eerst Ria nog.

G-2: O, ja, Ria, die is eerst nog jaren geweest, en een ander meisje kwam werken.

G-1: En die is er zeven jaren geweest.

G-2: En toen had ik een adere mevrouw en die kwam twee dagen in de week werken, twee ochtenden in de week. Maar ja, toen de jongens klein waren, ze zaten in de box, net zolang tot ze eruit kropen, zolang zaten ze erin. De poort ging op slot, dus ze hadden daar wel een plaats om te spelen en te doen. En ik voedde ze altijd allemaal zelf, ik heb nog nooit een fles gebruikt. En dan was mijn man weer een beetje vooraan en dan zei ik tegen Ria: "Ik ga naar boven"; dat wist ie en dan stond zijn koffie klaar en dan keek ie onderhand ook nog effe naar de winkel, en dan [gemompel] moest ie bijladen en koffie drinken, en dan keek ie naar de winkel en dan was het op het laatst: "Ben jij klaar?" "Ja". Ik had onwijs goeie drinkers, dat moest wel, doorgaan; tutten, daar hadden we geen tijd voor. En ze zaten het eerste half jaar bij mij boven. Met een kinderwagen heb ik nooit gelopen.

I-2: Daar had u geen tijd voor?

G-2: Daar had ik geen tijd voor. Ja, als je er meer achter elkaar hebt, ze voeden elkaar op, hoor. En als er dan iets was, dan lag ik ze altijd op de grond en dan zei ik: "Blijf liggen, ik kom zo terug". En dan bleven ze gewoon liggen. En de buurvrouw kwam ook nogal eens in de winkel, en dan zei ze: "Buurvrouw, ik weet niet of u het weet, maar die twee jongens zijn het servies uit de kast aan het halen en alles op de tafel aan het zetten". Want die keek uit de keuken uit het raam bij mij op tafel. Want ik had ook nog een raampje in de winkel zitten. Want ja, als je in de winkel bezig bent achter de toonbank, kun je natuurlijk niet... Zo af en toe kon je nog wel eens een blik werpen of iets dergelijks. Onze jongens zeggen wel eens: "Ma, ik snap niet hoe je het gered hebt".

I-1: Nee, ik ook niet.

G-2: En ze zijn ook eigenlijk niets tekort gekomen. Maar de jongens hielpen al met twee, twee-en-een-half jaar, dan hielpen ze met flessen sorteren en dan zei Leo: "Pap, een vreemde, een wilde". "Gooi die maar in de bak". Want dan had ie hem van een ander merk meegenomen een keer, en dan zei ie: "Een wilde, pap". "Ja, gooi hem maar in de bak". En ze hebben ook allemaal, die oudste, Leo, die heeft ook van zijn veertiende tot zijn twintigste zaterdags altijd geholpen.

I-2: U of uw man?

G-2: Mijn man, en die tweede heeft het nooit gedaan, We zeiden altijd: "Dat is niet zo erge dingetjes", en Nico, de jongste, die heeft het ook altijd gedaan. En Trudie, die heeft ook nooit geholpen, die stond 's-zaterdags op de markt. En Annemarie, die, als wij 's-zaterdags eens wat zouden hebben, dan. . . ik heb wel eens een bruiloft gehad op zaterdagmiddag, weet je wel, en zei ik tegen Annemarie: "Kan jij het effe doen?" Die kon je overal inzetten. En dan zei ik nooit van te voren dat we een feestje hadden, want Annemarie was altijd zo gehaaid en dan zei ze: "Ja, die kon dat altijd wel weer".

I-1: En Annemarie was?

G-2: Een dochter. Maar ze waren bij ons opgegroeid: als ze door de winkel heen kwamen, de jongens, en er zou een krat vol staan, dan namen ze het krat tegelijk mee en de flessen meteen

mee naar de plaats toe. En ik ben een paar keer geholpen aan een breuk, drie keer, [onverstaanbaar] of ze een krat melk wilden halen, het werd altijd gehaald. Ze zijn er zo in gegroeid; ze zagen niet anders en ze wisten niet anders.

I-2: En ze wilden ook?

G-2: En ze wilden ook. Maar ja, een vriendje van hun vader was ook melkboer, en ze zaten eigenlijk allemaal met . . . Ze zaten op de Haarlemmerstraatschool. Aan het eind van de Haarlemmerstraat had je toch de Mariaschool?

I-1: Bij de Blauwpoortsbrug in de buurt?

G-2: Ja, bij Gejo in de buurt. Daar heb toch een school gestaan? Daar zit nog een school, maar die zit nou in die steeg van de Harteburg. En daar achter had je die jongensschool, want Leo heb nog, want je had nog aparte meisjes en daar had je een Mulo zitten en daar, in de Van der Werfstraat, had je een aparte jongensschool, en daar heb Leo nog tot de vierde klas en toen werd het een jongens-en-meisjesschool. Toen gingen ze bij elkaar. Maar ze moesten bij ons altijd naar school. En de eerste ging en dan kwam hij, was hij onderweg al en dan kwam ie terug, en dan stond de auto klaar en dan bracht hij ze naar school. En wij hadden een mevrouw in de straat en die had maar één zoon, en die ging altijd die zoon brengen en halen, maar dan haalden ze ook wel onze jongens weer mee terug. En dinsdags had ik een middag vrij, dan ging ik meestal de jongens uit school halen, of effe de stad in of nog wat kopen; je weet net hoe het gaat. Onze meisjes zijn op gym 's-avonds geweest bij Jahn (Christelijke gymnastiekvereniging). Ik zou niet weten waar het gezeten heb, het zat hierachter, ik ben er nooit geweest. Zou je me er naartoe gestuurd hebben, ik zou het nooit weten. Ze moesten hun eigen weg vinden. En de jongens zaten op wedstrijdzwemmen, eerst op zwemmen, later op wedstrijdzwemmen, later op waterpolo. Altijd gingen ze 's-morgens om half zes hun bed uit en dan gingen ze naar De Vliet trainen. We hoorden ze soms niet eens gaan, dan waren ze al weg.

I-1: Ze zijn heel zelfstandig opgegroeid?

G-2: En dat zijn ze nou nog.

I-2: Maar u moest ze wel uit school halen en brengen, begrijp ik?

G-2: Nou, de eerste jaren, maar toen ze groter werden, namen die oudsten de jongeren weer mee. Er naartoe, maar ook weer terug. En als ze op de kleuterschool zaten, bleven ze over, maar gingen ze naar de eerste klas, dan mochten ze naar huis om te eten.

I-2: En dat deden ze zelf?

G-2: Dat deden ze zelf. En dan zei ik wel eens: "Jongens, als jullie bij de brug zijn en jullie moeten oversteken en je vertrouwt het niet, vraag dan aan iemand of je met iemand mee mag lopen".

I-1: Maar het was nog niet zo druk natuurlijk.

G-2: En dan zag hij ze natuurlijk ook nog wel eens. Het ging altijd goed. En dan had je daar ook nog de veemarkt natuurlijk, vroeger. En dan gingen Sjors en Trudie nog eens een keer naar school en Sjors wou daar eerst effe kijken en nou, toen moest ie naar school en toen was ie Trudie kwijt op de markt, bij al die schapen, dus Trudie werd omgeroepen op de markt, en haar broertje stond haar op te wachten op de markt. Gillen maar zo.

G-1: Als Sjors thuis kwam, dan was ie vergeten Annemarie op te halen en dan belden ze van school: Annemarie zit nog op school. "Sjors, Annemarie ophalen". Moest ie weer terug lopen naar de Haarlemmerstaaat. En dan zei ik nooit wie moest halen. Dan zei ik altijd: "Leo en Sjors, zoeken jullie het onderweg maar uit wie Annemarie haalt". Tja, dan moesten ze weer terug.

G-1: Als Sjors spullen moest dan halen, zeg maar schrijfwerk, bloknootjes of weet ik veel, dan zei ik: "Sjors, een bon met BTW". Dan kwam ie thuis, geen BTW-bon, geen bon. "Sjors,

waar is de bon?" "Vergeten". "Terug, bon halen, dat moet je maar afleren, je moet een bon meenemen. Klaar". En dan ging ie weer. [Gelach]

G-2: En nou heeft ie zelf een zaak en zegt ie: "We moeten allemaal aan jou denken, pap".

I-1: Want u deed de winkel overdag en u verkocht daar?

G-2: Melk, kaas, boter, eieren en wat kruidenierswaren, geen vleeswaren, wel verpakte vleeswaren later, en later kwamen er natuurlijk ook de frisdranken erbij en bier erbij en dat soort dingen. Ik had niet een winkel waarbij je eigenlijk constant de hele dag. . . want je had daar nog een groenteboer en daar nog een groenteboer. Dus het was toch allemaal anders; het waren toch allemaal kleine winkeltjes, kan je wel zeggen.

G-1: Een groenteboer, twee kruideniers.

G-2: En iedereen had te eten.

G-1: Nog een schoenenzaak, en een kledingzaak zat hier nog en nu niks meer.

G-2: Maar ze hadden wel allemaal te eten. En dat groeide zo allemaal van lieverlee op en toen kwam er natuurlijk de tijdperk van de supermarkt. En waar je eerst zo ging, ging je toen zo.

I-2: Want dat kwam ongeveer midden jaren zestig?

G-2: Nee, later, die supermarkten die kwamen later.

G-1: Wij wilden toen ons huis...

G-2: Ja, dat wilden wij verbouwen, en toen kwam de supermarkt.

G-1: Jaren zeventig.

G-2: En ik zei: "Nu doen we het niet". En toen hebben we de schuur verbouwd.

G-1: Toen namen we een grotere wagen.

I-1: Voor de bestellingen?

G-1: Om te venten. Was een dichte wagen, was voor mezelf een stuk beter, en ook voor de mensen. Want ja, met zo'n open wagen in weer en wind. En je stond alles buiten klaar te maken, altijd nat. En toen een dichte wagen, ja, dat was prima.

I-1: Want u begon met een bakfiets?

G-2: Ja, met een bakfiets het eerste jaar.

I-1: En dan ging u de wijk hier rond, huis aan huis?

G-1: Die kant heen en dan kwam ik aan die kant terug.

I-1: Hoe groot was die wijk?

G-1: Toentertijd was dat twee, drieëntwintig honderd liter per week, omzet.

I-1: En welke straten?

G-1: Hansenstraat, Maresingel, Pasteurstraat, Korte Hansenstraat, Haarlemmermeer een stukkie, ja, Haarlemmerweg.

I-2: En u verkocht melk of nog meer dingen?

G-1: Melk, boter, kaas, eieren, en later ook bier en cider. Eerst wou ik dat niet, maar ja, op een gegeven moment gaf dat meer dan een liter melk, en toen ging het ook goed, want in het begin kon ik geen bier verkopen. Maar later had ik een zwak-alkoholische vergunning, dus toen mocht ik bier verkopen. Maar ik verkocht toch al bier, hoor. Want die wagen zat op een kist en daar zat je jas in en je regenpak, en daar douwde je dan zes flessies bier in. En later gingen er tien kissies bier in de wagen.

I-1: Maar dat was allemaal ongekoeld, denk ik?

G-2: Ja.

G-1: Dat was allemaal ongekoeld, maar er was hier een grote koelcel en als ze het gekoeld wilden hebben, konden ze dat krijgen.

I-2: Dan kwamen ze het halen?

G-1: Nou, 's-avonds heb ik dat wel gebracht. Voor achten moet je me niet verwachten, maar om een uur of acht, half negen ben ik bij je. En dan rekenden ze erop dat het gebracht werd. En de jongens deden het later.

I-1: Maar bezorgen deed u altijd 's-ochtends, he?

G-1: In de eerste jaren moest je om één uur van de weg af wezen, en later was het half zeven. En 's-morgens om zeven uur, half acht eerst het grootverbruik, dus dat waren dan hotelletjes, koffientjes, kinderopvang.

I-1: Fabrieken misschien?

G-1: De Matrassenfabriek.

G-2: Dat zat hier achter.

G-1: Dat zat hier achter. En de zomerdag liep ik een week op de Hema, voor een collega. En nog een paar van die cafeetjes. [Onverstaanbaar] Dat was dan van een college, die ging dan met vakantie. Maar de eerste paar jaar hadden wij maar een of twee dagen vakantie. En dat was Tweede Kerstdag, Tweede Paasdag, Hemelvaartsdag. Twee dagen vakantie en later een week.

G-2: En nooit met die jongens naar het buitenland geweest. Ik zei altijd: "Dat doe je maar als je het zelf betaalt". Nou, dat hebben ze wel gedaan ook. We gingen altijd wel een week weg, later, en dan gingen we altijd wel in een pension. Dus dan hoefde ik nooit te koken, dus dan was ik ook vrij.

I-1: En dan ging u naar de Veluwe?

G-2: Ja, naar de Veluwe, zijn we heel veel geweest, en naar Drenthe, zijn we heel veel geweest. Ik weet wel, zijn we naar Drenthe geweest en toen had de bouwvak vakantie, die gingen ook nog niet naar buitenland, en toen waren er 36 kinderen onder de twaalf jaar. Gezellig!! En dan had die man een grote bar, een ronde bar, en 's-avonds mochten de kinderen om de bar, en dan kregen ze allemaal fris, en dat ging naar bed, dan kregen ze een glas limonade of wat dan. En dan huurden wij bij die fietsenmaker later zeven fietsen, want ja, we konden ze niet zelf meenemen. We hadden wel een stationcar, maar daar gingen al die jongens in. En Leo is tot zijn achttiende jaar mee geweest. En dan kon ieder gaan wat ie wilde. Wilde je met de fiets niet mee, dan ga je niet mee, of wil je met de andere jongens iets doen. 's-Morgens vroeg gingen er een stuk of wat eerst met hun vader paardrijden, in het bos. Er was zo'n knul, die zat op paardrijden, die kwam uit Delft, geloof ik, en die ging ook mee. En dan ging degene die 's-ochtens eerst paard wilde rijden, eerst paardrijden. Dat was dan al gebeurd voor we gingen eten.

G-1: Gewoon een rondje paardrijden.

G-2: Dus ze zijn niks tekort gekomen. Onze jongens zeggen zelf: "We hebben alle speeltuinen gezien, we zijn overal geweest". En later kwamen wij nog eens een keer bij die fietsenmaker en hadden we onze fietsen zelf bij ons, was ik tegen een boom aangereden, ik zag die boom niet. Toen ging hij er naartoe om het te maken. Toen zegt die man: "Ben jij niet die man die vroeger zeven fietsen kwam halen?" "Ja, helemaal, maar nou neem ik ze mee". Maar verder, ja, die kinderen, ze moesten eigenlijk allemaal meewerken.

I-1: Even naar uw melkwijk, want daar zijn vast mooie verhalen over te vertellen. Van wat u onderweg zo meemaakte, terwijl u door de wijk rondging.

G-1: Er was een ouwe dame, die had een heel groot huis, een herenhuis, geërfd van haar ouders, en het zat helemaal vol met studenten. Ze had zeven van die studenten, allemaal mannen. Tante Annie noemden wij haar. En dan kwam ik 's-morgens aan de deur. En dan vroeg ze: "Hoe zit mijn haar?" Maar ze had geen haar, ze had een pruik. "Het zit goed hoor, Tante Annie, die jongens hebben je weer goed verzorgd vandaag". Want die werd helemaal behandeld door die jongens, wassen, eten, toestanden. De heren noemde ze dat en die verzorgden tante Annie. Wat dat betreft was het een beste ouwe dag. Ja, ik kwam nog bij een professor, bij een dame, een ouwe dame, niet helemaal meer normaal. "Mijnheer", zegt ze, "als ik ooit begraven word, zou u dan op mijn begrafenis willen komen?" "Nou mevrouw", zeg ik, "laten we daar nog effe niet over hebben, u gaat nog niet dood hoor, echt niet, maar dat

kan ik u niet beloven, ik heb niet zoveel tijd, maar ik zal mijn best doen. Als het eventueel kan, kom ik wel". En ik ben er nooit geweest, daar gaat het niet om, maar ja, dat zijn van die dingen, die vergeet je nooit. Een ouwe kolonel, als ie met 3 oktober meereed, dan zag ie me staan en dan riep ie: "Melkboer", want die waren allebei kolonel, en die hadden in een jappenkamp gezeten. Die hadden nog aan een lijn gehangen, ondersteboven. Ja, dat waren schitterende mensen. We hebben wat gelachen met die man.

I-1: Maar u maakte ook wel trieste dingen mee, kan ik me herinneren, dat u vertelde.

G-1: Zes of zeven dooien gevonden.

I-2: En had u de sleutels van die deuren dan, want...

G-1: Ja, ik had zo'n handvol met sleutels, echt waar.

G-2: Vroeger ging dat met een loper, maar dat ging niet meer.

G-1: Ja, eerst, met een loper kwam je overal in.

I-1: Of een touwtje uit de brievenbus?

G-1: Gewoon met een haakje, ik heb menigeen geholpen, hoor, die zei: "Ik heb de deur dichtgetrokken en nou kan ik er niet meer in". Maar als ik een sleutel had, konden ze er wel in, natuurlijk. Maar een ouwe kapstok, daar een stukkie uitgeknepen en een hakie ingebogen en dan zo door de brievenbus en dan kon je het zo opentrekken. Ging ook, ja, dat is de beruchtste inbreker die er rondloopt. Werkt dat zo? Ja, dat werkt zo. [onverstaanbaar] Ja, dat is allemaal verleden tijd, maar dat hebben we wel meegemaakt. En ik had zo'n hand sleutels en daar stond niks op. Iedere straat had zijn label, en daar hingen zo'n tiental sleutels aan, aan zo'n ring. En dan kon ik ze zo pakken.

I-1: En dan zette u de melk gewoon neer?

G-1: Ze hadden een boekje, en dan zeiden ze wel eens: "We zijn er eigenlijk niet", maar dan zei ik: "Daar heb ik het volgende op gevonden. Hier krijgt u een boekje, dan vertrouw ik u dat boekje toe, en dan schrijf ik op wat u gehad hebt, u schrijft zelf op wat u bestelt, ik zet de prijs erachter". "En hoe betalen we dan?" "Als het blaadje vol is, tel ik het op en dan moet u maar zien hoe u dat doet, hetzij een cheque, hetzij cash geld, maakt niet uit". En dat ging altijd goed.

I-2: En u had niet veel wanbetalers, mensen die dat op de pof deden?

G-1: Die niet betaalden, daar zei ik tegen: "Voor niks werken doe ik het niet. Daar beginnen we niet aan".

G-2: Maar je bent ook wel eens op zaterdagavond geweest, dat je je kont tussen de deur zette.

G-1: Ja, dat is een keer gebeurd. In die beginperiode was het wel eens, dat zaterdag afrekenen en die waren dan niet thuis of zo, maar ja, dan wou je toch wel centjes hebben. Maar zaterdagavond, op je klompies ernaar toe en dan belde je, en dan ging de deur open en gelijk weer dicht. Maar dan douwde ik mijn klomp ertussen en dan zei ik: "Zo gaan we niet met mensen om, mevrouw. Ik heb er voor gewerkt en uw man heb er ook voor gewerkt, en die is ook betaald geworden en ik wil ook betaald worden. Jammer mevrouw, maar daar beginnen we niet aan". En later is die jongen nog een poosje bij me in dienst geweest. 's-Zaterdags, is ie nog kommen helpen. Dat is dan wel goed gekomen. Dat is ook een keer gebeurd, maar dat is allemaal goed gekomen.

G-2: Maar je hebt verschillende mensen dood aangetroffen in huis.

I-2: En wat deed u dan, belde u de politie of wat deed u dan?

G-1: Nou, het begon met een omaatje hier aan het end van de straat en die der dochter woonde hier halverwege de straat en die kwamen niet bij elkaar. Omaatje woonde op een bovenhuis en die kwam op een gegeven moment met der rok tussen der onderbroek in, helemaal zwart. Ik zei: "Jezus, oma, wat ben je nou aan het doen?" "Ja, ik heb de kachel aangemaakt met spiritus, en een steekvlam". Ik zeg: "Maar dat kan toch niet, oma, dat kan toch niet". Affijn, ik zeg: "Ik loop wel effe naar je dochter". "Nee", zegt ze, "die komt niet". Dus ik naar de

dochter toe en ik zeg: “Annie, moet je eens luisteren, dat en dat is er met je moeder aan de hand, en als jij er nou niet naartoe gaat, dan bel ik de politie op en dan is ze zo weg, want dit kan niet. Er zijn ook nog mensen beneden, dus dat kan gewoon niet”. En dat is allemaal goed afgelopen.

En een man op het hofje die zei op dinsdag: “Misschien ben ik er woensdag niet, maar kijk effe of ik er wel of niet ben”. Dat komt goed. Ik kom er ‘s-woendags en hij deed niet open, brievenbus, de deur stond open, ik zag wel zijn stokkie en zijn hoedje. Hij was thuis, en ik zeg tegen z’n buurvrouw, was een Surinaamse buurvrouw, een zwarte buurvrouw: “Loop eens even mee, want het zit hier niet goed, he”. “Nee”, zegt ze, “maar ik heb hem thuis zien kommen”. “Ja”, zeg ik, “hij is thuis”. Affijn, wij doen de deur open en daar ligt ie, half in zijn bed en half ernaast. En die was pleite. Maar hij had een bandje om zijn arm en dat wist ik en dat was het adres van zijn broer. Hij zegt: “Als jij dat wilt bellen als ik er niet meer ben”. Ik zeg: “Dat doen we”. En dat is ook zo geregeld. En voordat ik klaar was, was hij al weg. In de ???straat had je mijnheer Post. Nou, die kon ook geen kant uit. Daar liep ik altijd zo naar binnen. “He, Peter, ik ben het hoor”. “Ja, kom maar binnen”. “Wat wil je vandaag hebben, Peter, dat is er nog en dat is er nog”. “Is er kaas, is er boter, is er melk?” “Nou, dat is er niet meer”. “En dat moet ik dan nog wel hebben”. En op een gegeven moment kom ik er weer en ik zeg: “Peter, ik ben er hoor”. En ik hoorde niks. En toen lag ie met de televisie aan, want die hoorde ik wel. Televisie stond nog aan, lag ie met zijn ogen open naar de televisie te kijken, maar hij was er niet meer. Dus ik naar de buurvrouw: “Meid, loop eens effe mee, Peter is er volgens mij niet meer”. Ze zegt: “Ik heb hem gisteravond nog gehoord”. Ik zeg: “Dat ken wel, want de televisie staat nog aan, dus dat ken wel. Maar het is niet goed met hem hoor”. Nou en die liep toen mee en ja, dat soort dingen. Maar het was gewoon sociaal. Er kwam iemand aan de deur, dus je hoefde nooit lang te leggen daar. En dat wisten ze en ze konden je vertrouwen, je had gewoon vol vertrouwen bij de mensen, dus. Dat merk je wel aan die boekies. Ik ben nooit een cent tekort gekomen, hoor. Echt niet en ik kan iedereen recht in de ogen kijken.

I-2: En dan ging u daarna weer gewoon door met de wagen, u moest daarna weer gewoon uw werk doen?

G-2: Ja. Tegenwoordig zitten ze in een trauma, en als je tegenwoordig zo iemand aantreft, dan zit ie meteen in een trauma. Maar dat werd niet gevraagd...

I-2: Ja, het was een andere tijd.

I-1 en I-2: Het was heel gewoon.

G-2: Ja, ik denk dat wij, omdat je van een boerderij af komt, ben je in alle opzichten nuchterder. Je hebt al veel meegemaakt met dieren. Bij ons thuis, wij zijn bij ons thuis, de hele woning is in de oorlog beschoten. Wij sliepen boven op zolder, mijn zuster en ik, en de kogels zijn zo dwars door de dekenen zo recht naar beneden gegaan. En als mijn zus in het huis was blijven zitten, dan was ze zo geraakt door een kogel. Maar is niet in brand gevlogen en alles, ja, en er stond ook een stal tegen de weg aan en er lagen ook dieren die overleden waren. Dus ik bedoel, je hebt heel veel meegemaakt, en ik was altijd angstig. Ik moest naar bed, om een uur of acht, half negen, maar ik was er om tien uur weer uit, in de oorlog, dan werd ik bang en dan ging ik naar beneden.

I-1: Na dit gebeuren?

G-2: Ja, en dan ging ik daarna altijd weer meteen met mijn zus naar bed. En naderhand, als mijn zus uit was, dan op zondagavond. En ik was naar bed gegaan, dan had ik nog niet geslapen als zij er niet was. Wij sliepen samen in een bedstee en zo gauw ik hoorde dat zij boven was, hoorde ik er haar niet eens meer in komen. Maar ik kon voor die tijd niet slapen. We hebben nog een hele tijd door die beschieting een heleboel angst dat je wel had, maar daar vroegen je ouders niet naar.

I-1: Beschoten uit een vliegtuig?

G-2: Van burgemeesters, die waren onderweg, uit de gemeenten van Woubrugge, Ter Aar, Nieuwveen, daar die kant uit, en die moesten bij de Ortskommandant komen, hier in Leiden.

G-1: Het waren zes burgemeesters.

G-2: Zes burgemeesters en zoveel mannen werden er dan... En die auto is in het dorp al gesignaleerd en bij ons thuis stonden er vier van zulke grote dikke bomen voor het huis. Dus die man, er waren al burgemeesters uitgestapt en daarvoor al en die chauffeur...

I-1: Omdat ze beschoten werden?

G-2: Ja, en die zette die auto bij ons neer en die vluchtte bij ons de hooiberg in, dus toen? En mijn moeder: "Zet die auto weg", maar ja, dat werd allemaal beschoten. Dus wij lagen allemaal plat in het achterhuis op de grond. Later zijn we nog gevlucht naar de schuur, toen was het meeste al gebeurd. Maar die auto was natuurlijk totaal weg. Er is verder nooit iets van gekomen, he. Het is natuurlijk een ongeluk voor ons geweest, maar een geluk voor de hele omgeving, en vooral voor de mannen. Anders hadden daar van een heleboel van de dorpen ook veel mannen weg ontmoeten. In de oorlog.

I-1: Omdat die burgemeesters...?

G-2: Ja, die moesten daar wezen, maar door dit gebeuren is dat nooit meer gebeurd.

I-1: Heeft u nog meer herinneringen aan de oorlog?

G-2: Nou ja, bij ons, kwam natuurlijk net eender als bij iedereen. Bij ons kwamen altijd heel veel mensen langs voor een beetje eten en zeker 's-middags als er wat over was. Maar mijn moeder kookte meest twee keer in de week, zo'n grote pan gortepap. En mijn vader ging dan gortemeel halen, ook om brood te bakken. Dat ging ie dan weer halen uit de Meer vandaan. En uit de Meer kochten wij dan weer aardappelen, meest vijf, zes, zeven mud aardappelen, en dat ging dan in de kelder in een grote kist en dan hadden wij voor de hele winter aardappelen. Dus daar ging hij dan halen en dan kookte mijn moeder en dan werd dat uitgedeeld, net zolang, en dan kwamen de mensen ook melk halen. En de een bracht aardappelschillen mee en de ander, ja, die wilde eigenlijk van alles verkopen. Mensen wilden zelfs hun trouwringen vroeger verkopen voor wat te eten. Nooit gedaan hoor, maar er zijn er een hoop. Maar de schillen die namen wij wel aan.

I-1: Voor het vee?

G-2: Voor het vee en daar kregen ze dan weer melk. En de laatste winter, toen is onze broer, mijn broer, die was toen negentien, twintig, en die is toen...

G-1: Opgepakt door de Duitsers.

G-2: Ja, opgepakt door de Duitsers en toen is ie, het was een strenge winter, en toen zijn ze gevlucht in de school van Hoogmade. Onder de school, daar zat zo'n luik, maar ja, ze zijn toch gepakt. Ik geloof negen jongens; ze zijn ook allemaal teruggekomen. Hij is naar Hannover geweest, hij is daar wel goed behandeld. En hij heeft eigenlijk hier de oorlog in Nederland, boven in Groningen en daar die kant uit, daar waren ze toen al bevrijd, wij waren nog niet bevrijd en toen was hij al in Nederland. Want wij hadden familie in Barneveld zitten en daar was hij naartoe gegaan en toen wij bevrijd waren, toen is hij van Barneveld vandaan hier naartoe gekomen. Dus dat voor mijn vader en moeder toch ook wel een hele . . . ja, je zoon en dan zoveel jonge jongens weer opgepakt. Ja, want er was razzia en ik was met een vriendin op de Wijde Aa aan het schaatsen en toen hoorden wij dat er razzia was. Toen heb tie hier nog in Leiden gezeten, maar ja.

I-1: Hoefde je niet over te praten natuurlijk.

G-2: Nee, neu, nee, maar dat was het laatste en toen is ie, 10 mei was ie geloof ik weer thuis. 15 Mei, in die geest, was ie weer thuis, dus eigenlijk is ie maar heel kort weg geweest. Begin '45, in januari.

I-1: Een vier maanden ongeveer?

G-2: Ja, hij is maar heel kort weg geweest.

I-1: En daar heeft hij in een fabriek gewerkt waarschijnlijk?

G-2: Ja, en een heleboel Poolse dames zaten er, en die wisten hun kleding en als er wat kapot was, naaiden ze dat weer. Hij heeft het verder wel goed gehad, hij heeft het wel goed gehad, maar verder heeft ie er altijd heel weinig over verteld en toen een jaar daarna, en toen was ie al geëmigreerd naar Canada en in 2010 is ie daar overleden, op 86-jarige leeftijd. En zijn vrouw is twee jaar geleden overleden, die was 92 geworden, ja. Maar die kinderen, die hadden toen ie overleed, die een heeft er ook nog heel veel naar gevraagd, en die hield een . . . wat zijn vader allemaal verteld had, en hoe die daar gekomen was, en hij heeft veel naar huis geweest. Wij zijn er ook een paar keer geweest, samen. Door het harde werken, ik heb dat nooit zo gemerkt, want ik moest thuis al zo hard werken.

I-2: U was het gewend?

G-2: Ik was het gewend en mijn man zei altijd: "Jij werkt nog hard". Ik ben 85.

I-1: Want wanneer bent u met de winkel gestopt?

G-2: Drie-en-twintig jaar geleden.

I-2: Reken maar uit. [Gelach]

G-2: Nee, vijf-en-twintig jaar geleden. Want we zijn er 8 januari mee gestopt en Nadine is 31 januari geboren. Want ik ben bedreigd een keer in de winkel en toen was de aardigheid eraf. Op een zaterdag. Mijn man was net weg, die was koffie wezen drinken, er was net geen mens, en ik kom terug en toen kwam er een en die kwam met zo'n (maakt geluid van een wapen?): "Je geld". Ik zei: "Als je even wacht, dan zal ik het halen", ????? nee, het was nog een jonge jongen, maar hij had niet door. . . hij liet de winkel openstaan en de bel die bleef gaan en die zat aan de winkelmantel, maar aan de gangkant. Dus die bleef bellen, dus ik deed de deur open en toen hoorde hij de bel, en toen riep ik heel hard: "Politie", en toen liep ie hard weg. En onze dochter woonde hier, onze jongste dochter, en daar was ik toen effe naartoe gegaan en gauw gebeld en die waren gekomen, en toen gingen we nog achterom, maar je ziet natuurlijk geen mens. Politie erbij en nog op het politiebureau geweest, maar dan krijg je zo'n hoop van die foto's te zien. Nou ja, in een korte tijd kun je dat allemaal niet zien hoor.

I-2: Want het was geen bekende die de winkel bedreigde?

G-2: Neen, het gaat allemaal zo raar.

I-1: En dat was ergens in de negentiger jaren?

G-2: Ja, dat was in de paar laatste jaren dat we open waren.

I-1: Want u bent dan zo rond 1995 gestopt?

G-2: Ja.

I-1: Hoe oud was u toen? Dan was u al in de zestig?

G-2: Ja.

I-1: En bent u toen nog doorgegaan?

G-1: Ja, toen ben ik nog, en toen ben ik in '96 gestopt.

G-2: Is je moeder in '96 gestorven? Nee, ja [15-6-1996], toen was Marije geboren en Marije is 21. Dus 21 jaar terug.

G-1: [Onduidelijk gemompel]

G-2: Kijk, wij hebben van die heuveltjes, he. Want onze kleindochter kon er net nog bij wezen, want toen in die week is zijn moeder overleden, en we stopten en onze kleindochter is geboren, en ik ben gestopt toen Nadine geboren is. En toen was er geen aardigheid meer in, want als ik nu een paar jongens zag in de winkel dan hield ik de winkeldeur al open. Want ik verkocht later ook nog sigaretten. Je had veel angst.

I-1: En het liep ook terug?

G-2: En het liep in die tijd ook terug. Met die supermarkten er allemaal bij. De aardigheid ging er steeds meer af, want ik had er op het laatst ook geen zin meer in. Ik had angst, ik had er geen zin meer in. Ik zei: nou, het tweede kleinkind kwam eraan.

I-1: En u had ook een beetje de leeftijd voor om ermee te stoppen?

G-2: Ik vond het prima hoor.

I-1: En de winkel is toen ook gewoon dicht gegaan, he? U hebt hem niet verkocht of zo? Er was geen opvolging?

G-1: We hebben nog een poosje een paar kamers verhuurd, maar dat moet je ook maar proberen te pakken. Zo'n knaap, die was het laatste stuk zagezegd, liep die aan de andere kant van de weg, draaide dan de Groenordstraat in, en daar had je een heel rijtje ouwe mensen. Omaatje Verdam [Catharina Angenita van Dam-Groeneveld, geb. 20-11-1887, overl. 17-2-2001, Groenordstraat 23], een ouwe Leidse naam, nou, dat was de oudste Leidenaar, nou daar kwam ik ook aan de deur. En daarnaast was Schipper, was ook een ouwe dame, en verder mevrouw Lek [Hansenstraat 19], ook een ouwe dame. En toen liep ie aan de andere kant en toen ineens kwam ie aan deze kant lopen, en hij pakt een staaf ijzer uit de wagen vandaan waarmee je dus de bouten van de wiel losdraaide, als hefboom gebruikte, maar die was geel geverfd en die lag altijd onder in de wagen. Ik pak die staaf ijzer en ik zeg: "Moet je God... mij hebben?" "Nee, mijnheer". "Dan moet je als de verdommenis maken dat je wegkomt, want anders ram ik je hier in mekaar". Nou, ik heb nog nooit iemand zo hard zien lopen. [Opmerking, waarover hard gelach]

I-1: Nog even terug naar..., want u heeft verteld wat u in de oorlog hebt meegemaakt, met name die heel indringende beleving van die beschieting. U woonde toen ook nog op de boerderij bij uw ouders?

G-2: Ja, toen nog wel.

I-1: En u (naar mijnheer toe) hebt er verder niet veel mee te maken gehad, met de oorlog?

G-1: Ja, er was natuurlijk een houtkachel. Er was geen aardgas of niks, gewoon een kachel met petroleum, en een houtkachel. En toen hadden wij op de Ruige Ka, daar stonden allemaal bomen, en dan hadden we zo'n grote trekzaag, en dan hadden we een stel van die bomen omgezaagd, met een vriend van me, en dan stapelden we dat op en dan voeren we daarmee in de Wetering, toen bij hun die boerderij beschoten werd. En op de Wetering hoorden we de kogels zo, tjoek, tjoek, in het water. Toen hebben we die boot zo laten drijven en zijn we bij het eiland gaan leggen, achter het riet, ze konden ons niet meer zien. Want ik heb me helemaal ingebouwd in het riet, en toen het over was, hebben we die boot zo opgezocht, broek uitgetrokken en gaan zwemmen. En die boot weer thuis gebracht en de boel weer klaargemaakt voor die dag.

I-1: Maar u was nog te jong om voor de Duitsers te werken?

G-2: Nee, nee.

G-1: Ja, veel te jong.

G-2: Hij was toen een jaar of dertien, twaalf, hij was van '33 dus een jaar of negen was hij.

I-1: En u woonde ook redelijk geïsoleerd?

G-2: Bij hun kwamen ze niet zo gemakkelijk binnen. Zo'n commandant lag bij ons ingekwartierd eigenlijk.

I-1: In huis?

G-2: In huis, en die had beneden bij ons zo'n slaapkamertje, maar hij kreeg geen sleutel van mijn moeder. Hij moest tikken als ie er in wilde, dan kon die in in huis komen. Maar hij moest wel door de huiskamer en zo naar dat kamertje toe. Wat had ie nou gedaan? Hij ging door het raam heen. "Ja", zei mijn moeder: "dag", en toen heeft mijn vader dat raam dichtgetimmerd met een grote spijker, kon ie er ook niet meer uit. Maar toen was ie ook foetsie; ik heb hem ook verder nooit meer gezien. Ik zou niet eens weten waar ie gebleven is en ik zou geeneens weten hoe lang die geweest is. Ook wel eng, maar ik zou niet weten: zou ie er nou een jaar gezeten hebben of vier maanden? Ik zou bij God niet weten. Maar kijk, wij woonden natuurlijk aan de weg, en bij mijn man thuis woonden ze aan de overkant van het

water, dus als er geen boot lag, konden ze nooit over. Maar bij ons zaten ze natuurlijk meteen binnen. Maar mijn moeder was ook niet bang, hoor, want die deed de deur op slot en de grendel erop en neen, ze was er als de dood niet bang van hoor. En mijn vader was dan hoofd van de brandweer, dus was er in de oorlog ook weer een boerderij van een zwager van hem gebombardeerd, dus in de nacht moeten ze dan weer gaan blussen. Best wel een hoop meegemaakt, hoor. Maar mijn vader is daarentegen ook nog honderd geworden [Leonardus Cornelis van der Geest, geb. Woubrugge 2-7-1893 als zoon van Cornelis Petrus van der Geest en Willemina Catharina Zwetsloot, overl. 17-11-1993, tr. Woubrugge 16-3-1923 Petronella Maria de Vette, dochter van Damianus de Vette en Gijsberta Ruigrok, overl. 25-5-1980]. Dus dan kan je zien: een mens kan een hoop hebben. [Instemmend gemompel] Ik denk dat een mens wel wat kan hebben en dat is met werk ook zo. We hebben samen altijd heel fijn gewerkt en we hebben het goed gehad. Laat ik het wel voorstellen, we hebben wel vijf kinderen, waterpokken hebben ze allemaal gehad, maar God, niet dat je zegt: ik loop weer op het ziekenhuis, en nou is die weer ziek en nou heb die weer wat. Of die heb een been gebroken of die is van het dak gevallen.

G-1: Ik had een jaarrekening van de huisdokter van 200 gulden.

I-2: Ja, dat zei u de vorige keer dat het zo'n voorrecht was dat u zo gezond was en uw kinderen ook, want dat het anders allemaal niet gekund had.

G-2: Dan had het niet gekund. Als je dan in de winkel wel hoorde van dames, dan loopt ze weer met dat kind op het ziekenhuis. Ja, daar gaat een tijd in zitten en daar gaat een hoop stress in zitten. En als je dan een winkel heb, moet je daar wel iemand anders in zetten. Of dicht doen. Ik kreeg wel altijd hulp voor de winkel als je bevallen moest. Maar ik werkte wel tot de laatste dag.

G-1: We hadden een eigen Sociale Fonds.

I-2: O ja, dat vertelde u.

G-1: Daar betaalden we voor en als er dan een kind kwam, betaalden ze zes weken. Dat was een wat oudere dame en die kon invallen.

G-2: Hadden zelf soms een zaak gehad. Of in de winkel gestaan of iets dergelijks. Maar je werkte tot de laatste dag aan toe. Je moest wel eigenlijk, ja.

I-1: Ik heb het gevoel dat we het gehad hebben. Ik ben mijn lijstje door. Ik weet niet of jij nog iets genoteerd had waarvan je zegt dat we daar nog niet over gehad hebben?

I-2: Er is nog een ding wat ik u wilde vragen over de wagen. Moest u altijd heel vroeg op om die wagen in te laden of waar kwam de melk vandaan?

G-1: De melk werd 's-nachts gebracht uit Wassenaar, altijd dezelfde chauffeur en die had een sleutel van de poort en als het een ander was, konden we aan de sleutel horen dat het een andere chauffeur was. Want wij sliepen daarboven, boven de poort, zeg maar. Die kon zo de koelcel in; ging altijd goed.

I-2: Dat ging zo, op die manier.

G-1: En hij had dus orders van de fabriek dat ze hem zo in de koelcel zouden zetten. Dat was verplicht. En toen was er een andere chauffeur en die had hem gewoon buiten gezet, en toen was de slagroom weg. Ik de fabriek gebeld: dat kan niet, he? Die melk moet in de cel. Het is veels te warm en het is de afspraak dat je dat zou doen. En het was een Noord-Hollander. Toen kwam ie na een dag weer en toen heb ik hem aangesproken. Ik zei: "Joh, dat kan zo niet, he. De melk moet in de cel". Hij zegt: "Jij hebt altijd wat anders". "Nee, dat is de afspraak. Vraag het aan Wassenaar (onduidelijk) en dan kan je fluiten. Die melk moet in de cel. Ik ben er niet, mijn vrouw mag dat niet meer doen. Die kan die containers niet douwen in die cel, dus klaar".

G-2: Later werd het altijd 's-middags gebracht, he? De eerste jaren werd het 's-nachts gebracht. 's-Ochtens vroeg, om vier uur, en later kregen wij 's-middags de melk alweer voor

de andere dag. Dat was dan dat verhaal van jou. Maar Jan Kamp, die kwam altijd 's-nachts en die kwam dan later altijd nog wel een keertje terug. En dan kreeg die een bakkie koffie als het er was en een sigaartje en dan keek ik of er iets extra's was of iets. Maar we hebben samen altijd heel goed gewerkt.

I-1: Nou, ik vind dat een mooie afsluiting.

G-1: De winkel geladen en de wagen geladen en een broodje eten en dan moest ik weg.

G-2: Dat hoefde ik zelf niet te doen. En verder met inkopen. Als ik zelf iets wilde, maar met inkopen bemoeide ik me niet. Hij zei altijd: "Dat is mijn zaak. Jij hebt genoeg aan jouw gezin, om dat allemaal draaiende te houden". Die moest gaan zwemmen, die moest naar de gym, die moest naar schoolzwemmen.

I-1: Zijn er nog spannende dingen die u ons wilt meegeven?

G-2: Nou, spannend. En nu genieten we van het harde werken.

G-1: Ik ben een keer met de wagen verzakt bij het Poelpad. Dat is wel een mooi verhaal. Toen zakte ik maar zo door het riool. De buurman gebeld. We hadden samen een krik. Zo en zo, Kees, en Kees kwam altijd. En de krik, en die wagen hebben we er uit kunnen krikken en de balg eronder en we konden hem er zo uit rijden. Er was wel een as gebroken. Maar daar waren we bij de gemeente voor verzekerd. Toen kwamen we bij de gemeente en toen zeiden ze: "Mijnheer, wat u nou voor een verhaal hebt: er is daar helemaal geen riolering". "Nee, dat klopt, u denkt toch niet dat ze daar 600 gulden huur betalen en dan nog in de sloot schijten. Dat gelooft u toch zelf niet?" Ik geloof dat hun oren uit elkaar klapten. En zo'n man zegt: "Dat is een mooi verhaal, dat je daar vertelt. Dat kan helemaal niet, ze hoeven mij niks wijs te maken, ik loop al een paar dagen mee hoor". Hij zei: "Maar wil je een kopie van jullie ????, want ik pak ze wel aan, hoor. Betalen zullen ze, al duurt het nog een jaar. [Onverstaanbaar] Vanuit de Marienpoelstraat naar Tokio.

G-2: En het heeft een jaar geduurd voor ze betaalden.

I-1: Maar u was wel onthand, want u kon uw wagen niet meer gebruiken.

G-1: Die moest 's-nachts weer gemaakt worden. We hadden een monteur, die werkte 's-nachts; overdag had hij personeel en 's-nachts werkte hij. [Veel gelach en gemompel door elkaar heen]

G-2: Een keer heb jij, toen was er zoveel ijs en sneeuw, ik weet niet hoe oud je was, en toen was je halverwege de Hansenstraat en toen is ie teruggekeerd. Hij kon er niet door. Toen is ie bij de mensen wezen vragen en toen is ie met de stationwagen zo gevent. Dat heb een keer gebeurd. In al die tijd. Ja, als het glad was, dan had ie altijd een schop bij hem en hij had zand bij hem. Hij schepte grond uit de mensen hun tuintjes vandaan, voor het voorwiel. Toen had ie altijd met drie wielen, he?

G-1: Op die rioolputten lagen deksels en die waren warm, daar lag ook geen sneeuw op, en als je daarop kon komen, dan kwam je bij een gangetje en dan reed je hem er weer uit.

G-2: Je wordt steeds handiger.

I-1: Dat is inderdaad nog een mooi verhaal tot slot.

I-2: Zal ik hem uitzetten?

G-2: Ja, als je denkt dat je tevreden bent.

I-1: Ik vond het een prachtig verhaal.